

Μεθοδολογικά ζητήματα

Τι είδους σημειώσεις;

- Περιγραφικές σημειώσεις (κυρίως)
 - ✓ Επιτόπου καταγραφή για να μην ξεχάσουμε κάτι ή αλλοιώσουμε όσα διαδραματίστηκαν κατά τη διάρκεια της παρατήρησης
 - ✓ Συμπληρώνω με αντιδράσεις, εκφράσεις, κρίσιμα στιγμιότυπα
- Μεθοδολογικές σημειώσεις
 - ✓ Από ποια θέση παρατηρώ; Πόσο επηρεάζει αυτό την εκπαιδευτική διαδικασία και την παρατήρησή μου; Τι θα άλλαζα;
- Ερμηνευτικές σημειώσεις
 - ✓ Επιγραμματικά σχόλια κατά τη διάρκεια της παρατήρησης κυρίως για να μην ξεχάσω κάτι
 - ✓ Σε δεύτερο χρόνο ερμηνεία βασισμένη σε μελέτη της βιβλιογραφίας και αναστοχαστικές διεργασίες

Πώς καταγράφω γεγονότα;

Κρατάω σημειώσεις σχετικές με το είδος δεδομένων και στοιχείων παρατήρησης (πλαisiώση συμβάντος) + καταγράφω χωρίς ανάλυση ή ερμηνεία

- Ημερομηνία παρατήρησης
- Πλαίσιο παρατήρησης
 - ✓ Χρονική στιγμή: πότε πραγματοποιήθηκε; Τι είχε προηγηθεί;
 - ✓ Διάρκεια παρατήρησης
 - ✓ Χώρος παρατήρησης
- Χώρος
 - ✓ Περιγραφή χώρου: πού έλαβε χώρα η παρατήρηση;
 - ✓ Στοιχεία χώρου: περιγράψτε τον χώρο δράσης
- Συμμετέχοντες
 - ✓ Πόσα και ποια παιδιά; (ηλικία, φύλο, πολιτισμική ταυτότητα, σχέση μεταξύ τους κλπ.)

Το ζήτημα της επιλογής

Πώς επιλέγω τι καταγράφω;

- Χρονική δειγματοληψία
Επιλογή κατάλληλης στιγμής έναρξης-λήξης και διάρκειας παρατήρησης
- Χωρική δειγματοληψία
Πού βρίσκομαι σε σχέση με άλλους (π.χ. τους μαθητές)

Για μια καλή καταγραφή...

Προσπαθείτε, όσο μπορείτε, να διαχωρίσετε αυτά που καταγράφετε από:

- α) τις προσδοκίες σας: Στόχος της παρατήρησης δεν είναι να επιβεβαιώσετε αυτό που ξέρετε ή αυτό που πιστεύετε, αλλά και να διερευνήσετε διαδικασίες, που ίσως σας οδηγήσουν και σε απρόβλεπτες απόψεις
- β) τις ερμηνείες σας: Η συστηματική ερμηνεία αποτελεί σύνθεση των στοιχείων και εξαγωγή πορισμάτων με τη βοήθεια και της θεωρίας
- γ) τη συναισθηματική φόρτιση λόγω της συμμετοχής σας στη διαδικασία: προσπαθείτε στο βαθμό του δυνατού να αποστασιοποιηθείτε από τα στοιχεία που καταγράφετε. Μπορούν τα συναισθήματα να καταγράφονται στη συνέχεια.

Καταγραφή, σχολιασμός και ερμηνεία

- Ειδικά στη συνθήκη της συμμετοχικής παρατήρησης καταγράφετε αμέσως μετά την παρατήρηση, συγκρατώντας όσα περισσότερα στοιχεία μπορείτε, προκειμένου να τα περιγράψετε αναλυτικά και αντικειμενικά πριν τα φιλτράρετε μέσα από τη δική σας οπτική.
- Σκεφτείτε ότι όσο πιο πλούσια είναι η καταγραφή σας τόσο πιο εύκολα θα μπορέσετε να αντλήσετε **κρίσιμα συμβάντα-συγκεκριμένα επεισόδια** για να τα ερμηνεύσετε και να τα σχολιάσετε.

Εξάλλου, η παρατήρηση και η καταγραφή έχει νόημα όταν συνοδεύεται από ερμηνεία και στοχασμό

Η έννοια του Κρίσιμου Συμβάντος

Πώς χρησιμοποιούνται τα κρίσιμα συμβάντα ως μεθοδολογικό εργαλείο για να κατανοήσουμε περαιτέρω την εκπαιδευτική διαδικασία;

Επισήμανση και ανάλυση σημαντικών επεισοδίων της εκπαιδευτικής διαδικασίας: μεθοδολογικό εργαλείο που προάγει τις διαδικασίες αναστοχασμού

Ένα γεγονός/στιγμιότυπο είναι σημαντικό όταν...

- Συμβάλλει στο να κατανοήσετε ιδέες / σκέψεις / αντιλήψεις / γνώσεις /ικανότητες /δεξιότητες των παιδιών
- Συμβάλλει στο να κατανοήσετε καλύτερα πτυχές της εκπαιδευτικής διαδικασίας που έχουμε προσεγγίσει στο επίπεδο της θεωρίας
- Επιφέρει αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί το παιδί
- Επιφέρει αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο σκέφτεστε σχετικά με την εκπαιδευτική διαδικασία ή κάποια πτυχή της

Πρωτόκολλο καθοδηγούμενου προσωπικού αναστοχασμού Hole & McEntee (1999)

- Τηρήστε σύντομες σημειώσεις που θα αναπτύξετε στο ημερολόγιό σας στη συνέχεια
- «Τι συνέβη»: Επιλέξτε ένα συμβάν που σας φάνηκε ενδιαφέρον και καταγράψτε το με όσες λεπτομέρειες μπορείτε να ανακαλέσετε στη μνήμη σας
- «Γιατί συνέβη; Κατά τη διάρκεια ποιας διαδικασίας συνέβη;»: συμπληρώστε στοιχεία του πλαισίου της τάξης προκειμένου να αποδώσετε πληρέστερο νόημα στο περιγραφόμενο συμβάν.
- «Τι θα μπορούσε να σημαίνει;»: Διερεύνηση πιθανών σημασιών, όχι παρουσίαση της «σωστής» σημασίας του συμβάντος
- Ποιες οι συνέπειες στην πρακτική σας; Πώς θα άλλαζε η πρακτική σας ως συνέπεια των νέων κατανοήσεων;

Επεξεργασία παραδειγμάτων

*Θα μπορούσαν να αποτελούν οι επόμενες περιγραφές
κρίσιμα συμβάντα;*

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τέσσερα κορίτσια ηλικίας τεσσάρων και πέντε ετών παίζουν ένα παιχνίδι ρόλων αγοραπωλησίας στη γωνιά του μαγαζιού. Με αυτοπεποίθηση συζητούν για τις τιμές, χρησιμοποιώντας διψήφιους αριθμούς. Το παιδί που είναι στο ταμείο περνά τα προϊόντα του παιχνιδιού σε μια αυτοσχέδια ταμειακή μηχανή, σκανάρει την πιστωτική κάρτα του παιχνιδιού, και δίνει τα προϊόντα στον πελάτη. Όσο το κάνει αυτό, μεταχειρίζεται με σεβασμό τον πελάτη ρωτώντας τον «Μπορώ να κάνω κάτι άλλο για εσάς;».

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Τα παιδιά έχουν κόψει τα σχήματα και μοιράζονται κάποιες κόλλες. Ο νηπιαγωγός παίρνει τα σχήματα κάποιων παιδιών και κόβει ό,τι προεξέχει από το περίγραμμα. Έπειτα, κάθεται στην έδρα όσο τα παιδιά κολλούν τα σχήματα στο λευκό χαρτί. Η Χ. έχει κολλήσει όλα τα σχήματα και πηγαίνει στην έδρα με την εργασία της. Ο νηπιαγωγός κοιτάζει την εργασία της και συνοφρυώνεται.

N- Αχ Χριστινιώ, αχ Χριστινιώ. Πετάνε, θα σου φύγουν τα σχήματα. (Παίρνει την κόλλα και φτιάχνει τα σχήματα) Βιάστηκες.

Συγκεντρώνονται και άλλα παιδιά γύρω από την έδρα με τις εργασίες τους. Ο νηπιαγωγός δίνει την εργασία στη Χ.

N- (Με χαμηλό τόνο φωνής) Από εσένα περιμένω περισσότερα πράγματα. Είσαι μεγαλύτερη.

Η Χ. τον κοιτάει σιωπηλή. Παίρνει την εργασία της και τη βάζει στο φάκελό της.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ

Καθώς τελειώναμε την λίστα άκουσα την Νεκταρία να λέει στον διπλανό της καθώς την «διάβαζε»: «Πω πω! Λέει πολλά η μπροστινή μεριά της λίστας. Έχει πολύ μεγάλα γράμματα, κοίτα πόσα πολλά γράφει!»

Πασχάλης: «Ναι, αφού κάναμε πολλή ώρα να τις πούμε τις μεγάλες λέξεις!»

Νεκταρία: «Δίκιο έχεις... και η “προβοσκίδα” του ελέφαντα ήταν τόσο μεγάλη, λογικό να έχει τόσο μεγάλα γράμματα.»

Είναι σημαντικό να σημειώνετε γιατί θεωρείται το συγκεκριμένο ΚΣ σημαντικό κάθε φορά. Όταν αιτιολογείτε την επιλογή σας, αποδίδετε συγκεκριμένο νόημα στο συμβάν και δηλώνετε την οπτική με βάση την οποία θα επιχειρήσετε να το ερμηνεύσετε.

Συμβάλλει

- στην καλύτερη κατανόηση ιδιαίτερων πτυχών της εκπαιδευτικής διαδικασίας
- στη συνειδητοποίηση των προσωπικών σας αντιλήψεων για τη διδασκαλία και τη μάθηση (ρητών και άρρητων)

Για την ερμηνεία των ΚΣ αξιοποιούνται:

- Οι σημειώσεις από το μάθημα.
- Τα κείμενα και οι σημειώσεις που αναρτώνται στην η-τάξη
- Η βιβλιογραφία στην οποία γίνεται αναφορά στο μάθημα.
- Άλλες βιβλιογραφικές πηγές που γνωρίζετε από άλλα μαθήματα.
- Οι συζητήσεις που αναπτύσσονται στο μάθημα και στις εποπτείες.

Ερμηνεία

- Ποιες πληροφορίες συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση του πλαισίου της τάξης και για ποιους λόγους; (Απαραίτητη η μελέτη της θεωρίας)
- Τι **υποθέσεις** κάνετε **από τα στοιχεία της περιγραφής τα οποία έχετε παραθέσει** για τη μαθησιακή διαδικασία που αναπτύσσεται στη συγκεκριμένη τάξη; (οργάνωση στοιχείων σε νοερές «θεματικές» υποενότητες)
- Έχετε και αν ναι με ποιους τρόπους τεκμηριώσει όσα ισχυρίζεστε; (αναφορές στην περιγραφή όπου χρειάζεται, ανάπτυξη επιχειρηματολογίας, στήριξη στην θεωρία όπου χρειάζεται κτλ)

Η σημασία των υποθέσεων

Προσπαθήστε να κάνετε υποθέσεις και στη συνέχεια να αναπτύξετε θέσεις δηλαδή να επιχειρηματολογείτε για την υπόθεση που κάνετε.

Στην υποθετική πρόταση ό,τι εκφράζεται χρειάζεται να παρουσιάζεται ως η υποκειμενική άποψη

(π.χ. χρησιμοποιούμε εκφράσεις που δηλώνουν την άποψη μας για το θέμα όπως: **θεωρούμε/θεωρώ ότι, πιστεύω ότι, κατά την γνώμη μου, η άποψη μου είναι πως...** κτλ).

Ο υποθετικός λόγος δείχνει τις προϋποθέσεις που πρέπει να ισχύουν για να γίνει αυτό που δηλώνεται. Οι υποθέσεις χρησιμοποιούνται για να εκφράσουμε μια προϋπόθεση, έναν όρο δηλαδή, για να πραγματοποιηθεί το περιεχόμενο της πρότασης.

Επιχειρηματολογία

- Τίποτα δεν είναι αυταπόδεικτο. Χρειάζεται να επιχειρηματολογούμε με στοιχεία

Αφού εκφέρουμε την άποψη μας, στη συνέχεια, **αναλύουμε ένα-ένα τα επιχειρήματά μας. Παρουσιάζουμε δηλαδή τους συλλογισμούς με τους οποίους θα υποστηρίξουμε την άποψή μας**, φροντίζοντας κάθε φορά να τους δικαιολογούμε με τις κατάλληλες αιτιολογικές προτάσεις.

(π.χ.: Θεωρώ ότι ο χώρος προσφέρει δυνατότητα για την ελεύθερη κίνηση των παιδιών καθώς..., επειδή..., αφού, διότι... κτλ).

Αφού κάνουμε το παραπάνω τότε μόνο καταλήγουμε στη διατύπωση αιτιολογημένων και λογικών συμπερασμάτων/ υποθέσεων.

(π.χ.: Ετσι... /επομένως.../γι' αυτό...)

Τα όσα ισχυριζόμαστε σε ένα πλαίσιο παρατήρησης δεν είναι τελεσίδικα, χρειάζεται να τεθούν σε περαιτέρω διερεύνηση και συνήθως οδηγούν σε νέα ερωτήματα και/ή προβληματισμούς.